

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 668/2014-15

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 12. novembra 2014 predbežne prerokoval sťažnosť J. M., zastúpeného advokátom JUDr. Martinom Čižmárikom, Baducci Legal, s. r. o., Mostová 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 So 47/2012 z 27. marca 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. M. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 28. júna 2013 doručená sťažnosť J. M. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. Martinom Čižmárikom, Baducci Legal, s. r. o., Mostová 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa čl. 39 ods. 1 ústavy rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky

(ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 9 So 47/2012 z 27. marca 2013 (ďalej len „rozsudok najvyššieho súdu“).

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol:

«Sťažovateľ svojím návrhom podaným na Krajský súd v Banskej Bystrici žiadal preskúmať rozhodnutie Sociálnej poisťovne, Ústredie... Bratislava (ďalej len „Sociálna poisťovňa“) č. 490 312 2210 zo dňa 20. 04. 2011, ktorým mu podľa § 65, § 274 a § 82 zák. č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov priznala od 12. 03. 2011 starobný dôchodok v sume 462,10 EUR. Opodstatnenosť svojho návrhu opieral sťažovateľ o argumenty, že pri posudzovaní jeho starobného dôchodku Sociálna poisťovňa nesprávne vyplnila jeho osobný list dôchodkového zabezpečenia, keď mu od roku 1992 nepriznala zaradenie do kategórie A, a to i napriek tomu, že v uvedenom období vykonával pracovné činnosti zaradené v zozname zamestnaní zaradených do I. pracovnej kategórie – veliteľ lietadla – ako zamestnanec a taktiež ako samostatne zárobkovo činná osoba na základe koncesnej listiny na vykonávanie leteckej dopravy a leteckých prác.

V období od roku 1992 do 31. 12. 1999 (s výnimkou obdobia od 01. 10. 1992 do 31. 12. 1999) vykonával prácu pilota nie v pracovnom pomere, ale v obdobnom pracovnom vzťahu, ako samostatne zárobkovo činná osoba na základe zmluvy o dodávke výkonov prác a služieb pre spoločnosti B., s. r. o. a A., a. s..., ako to vyplýva z potvrdení spoločností, ktoré mu uvedené spoločnosti vydali v zmysle ustanovení § 170a ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v zmysle neskorších predpisov.

Vzhľadom na uvedené sťažovateľ žiadal, aby došlo k úprave vyplnenia jeho osobného listu dôchodkového zabezpečenia, a to tak, že v období od roku 1992 do 31. 12. 2009 bude vzhľadom na výkon svojej pracovnej činnosti zaradený do kategórie A pri zhodnotení nároku na dôchodok.

Krajský súd v Banskej Bystrici v odôvodnení svojho rozsudku vedeného pod spis. zn. 21 Sd/173/2011-52 zo dňa 11. 01. 2012 uviedol, že spor veci je v posúdení, či sťažovateľovi mala byť hodnotená vo zvýhodnenej pracovnej kategórii aj doba, počas ktorej vykonával činnosť veliteľa lietadla ako samostatne zárobkovo činná osoba od roku 1992 až do 31. 12. 1999, ako žiadal v žiadosti o priznanie starobného dôchodku. V odôvodnení ďalej uvádza, že v dobe za účinnosti zákona č. 100/1998 Zb. o sociálnom zabezpečení sa doba zamestnania I. pracovnej kategórie započítava ako doba výkonu práce podľa opisu

pracovnej činnosti zamestnania uvedeného v príslušnom rezorte zoznamu zamestnaní zaradených do I. pracovnej kategórie na účely dôchodkového zabezpečenia. Ďalej sa uvádza, že orgány štátnej správy republík podľa § 17 ods. 2 zákona č. 100/1998 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení zákona č. 306/1991 Zb. vydávali po dohode s Federálnym ministerstvom práce asociálnych vecí a príslušným Ministerstvom práce asociálnych vecí republiky svojim výnosom rezortné zoznamy zamestnaní zaradených do I. pracovnej kategórie.

Krajský súd v odôvodnení ďalej uvádza, že zo znenia zákonných ustanovení, podľa ktorých bolo potrebné dobu výkonu prác v kategórii A u navrhovateľa posúdiť, vyplýva, že zaradiť do zvýhodnenej pracovnej kategórie a hodnotiť ako dobu zamestnania I. pracovnej kategórie je možné len také zamestnanie, ktoré je menovite uvedené v rezortnom zozname, pričom rezortný zoznam sa uplatňuje len v oblasti pôsobnosti tohto orgánu, ktorý ho vydala alebo pre ktorý bol vydaný. Výkon zamestnania samostatne zárobkovo činné osoby nie je možné zaradiť do takto zvýhodnenej pracovnej kategórie, preto ani výkon takejto činnosti nemôže byť hodnotený ako výkon prác kategórie A. Z uvedeného Krajský súd v Banskej Bystrici usúdil, že Sociálna poisťovňa nepochybila, keď dobu výkonu prác navrhovateľa ako samostatne zárobkovo činné osoby hodnotila ako prácu, ktorá neodôvodňuje zvýhodnenie prác kategória A. Vzhľadom na takto zistený skutkový stav. Krajský súd v Banskej Bystrici rozhodnutie Sociálnej poisťovne ako vecne správne a zákonné potvrdil. ...

Voči rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici spis. zn. 21 Sd/173/2011-52 podal sťažovateľ v zákonnej lehote odvolanie...

... odvolaním sa sťažovateľ domáhal vydania rozsudku, ktorým by Najvyšší súd Slovenskej republiky (i) zrušil rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici spi. zn. 21 Sd/173/2011-52 zo dňa 11. 01. 2012, (ii) zaviazal Sociálnu poisťovňu k správne vyplneniu osobného listu dôchodkového zabezpečenia, a (iii) zaviazal Sociálnu poisťovňu k správne vypočítaniu starobného dôchodku na základe správne vyplneného osobného listu dôchodkového zabezpečenia.

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozsudku vedenom pod spis. zn. 9 So/47/2012 zo dňa 27. 03. 2013 ako odvolací súd dospel k záveru, že Sociálna poisťovňa dostatočne zistila skutočný stav veci a mal za preukázané, že sťažovateľ nesplnil podmienky pre hodnotenie obdobia dôchodkového poistenia od roku 1992 do 31. 12. 1999 v I. pracovnej kategórii. Rozhodnutie Sociálnej poisťovne z toho dôvodu považoval

za súladné so zákonom a preto rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici potvrdil ako vecne správny.»

Sťažovateľ v podstatnej časti svojej argumentácie uviedol:

„Najvyšší súd SR sa však v odôvodnení svojho rozsudku riadne nevysporiadal s výkladom ustanovenia § 16 zákona č. 100/1988 Zb. v nadväznosti na § 6 ods. 1 písm. c) a § 8 ods. 1 toho istého zákona. Nevzal tiež do úvahy, resp. nesprávne aplikoval výklad právnej normy v časti, v zmysle ktorej do zvýhodnenej kategórie možno zaradiť a hodnotiť ako dobu zamestnania I. pracovnej kategórie len také zamestnanie, ktoré je menovite uvedené v rezortnom zozname uplatniteľnom len v oblasti pôsobnosti toho orgánu, pre ktorý bol vydaný. Sťažovateľ pritom vie preukázať, že jeho pracovná činnosť za sporné obdobie plne zodpovedala zaradeniu do i kategórie v zmysle zákonných požiadaviek a obsahu rezortného zoznamu, ktorý bol vydaný Federálnym ministerstvom dopravy ČSSR výnosom č. 243000/1978-032.

Podľa § 16 zákona č. 100/1988 Zb.: Ako zamestnanie zaradené do I. (II.) pracovnej kategórie sa hodnotí do 31. decembra 1998 aj zamestnanie vykonávané v obchodných spoločnostiach, ktoré vznikli zo štátnych podnikov. Podmienkou takého hodnotenia zamestnania je, že štátny podnik používal rezortný zoznam zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie ministerstva alebo iného ústredného orgánu štátnej správy, do ktorého pôsobnosti patril. Ustanovenie § 14 ods. 5 platí obdobne.

Máme zo to, že z právnych predpisov aplikovateľných na tento prípad nevyplýva, že podmienkou pre zaradenie činnosti do rezortného zoznamu činností je pracovnoprávny vzťah založený pracovnou zmlouvou s orgánom vydávajúcim príslušný rezortný zoznam, ale zodpovedajúca náplň pracovnej činnosti ktorú subjekt pre tento orgán vykonával. Je zrejmé a máme za preukázané, že Sťažovateľ v spornom období vykonával funkciu veliteľa lietadla, t.j. činnosť zaradenú do I. pracovnej kategórie a to pre spoločnosť, ktorá vznikla zo štátneho podniku, ktorý tento rezortný zoznam zamestnaní používal. Nemožno považovať za zákonný výklad Najvyššieho súdu SR, ktorý v predmetnom prípade stotožňuje pojem zamestnanie s pojmom pracovný pomer založený pracovnou zmlouvou.

Podľa § 6 ods. 1 písm. c): Na dôchodkovom zabezpečení sú zúčastnení – samostatne zárobkovo činné osoby, ktorých príjem z podnikania a z inej samostatnej zárobkovej

činnosti bol vyšší ako 100 000 Sk. (Potvrdenie o príjmoch Sťažovateľa je založené v súdnom spise)

Podľa § 8 ods. 1: Zamestnaním na účely tohto zákona, ak ďalej nie je ustanovené inak, sa rozumejú činnosti, ktoré vykonávajú osoby uvedené v § 6 ods. 1, v § 6 ods. 2 písm. o) a b), a účasť na dôchodkovom zabezpečení osôb uvedených v § 6 ods. 2 písm. c). Účasť na dôchodkovom zabezpečení osôb uvedených v § 6 ods. 2 písm. c) sa hodnotí ako zamestnanie v rozsahu najviac 10 rokov.“

Sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti takto rozhodol:

„Základné právo Sťažovateľa na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa čl. 39 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na pokojné užívanie majetku podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 So/47/2012 zo dňa 27. marca 2013 porušené bolo.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9 So/47/2012 zo dňa 27. marca 2013 sa zrušuje a vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

Najvyšší súd Slovenskej republiky je povinný uhradiť Sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia vrátane DPH na účet jeho právneho zástupcu, ktoré budú vyčíslené v písomnom vyhotovení nález, a to do jedného mesiaca od právoplatnosti nález.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom

súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) možno hovoriť predovšetkým vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takú možnosť reálne nepripúšťajú (IV. ÚS 16/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, IV. ÚS 55/05, IV. ÚS 288/05).

Z obsahu sťažnosti vyplýva, že najvyšší súd svojím rozsudkom potvrdil rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 21 Sd 173/2011-52 z 11. januára 2012 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“), ktorým bolo v rámci správneho súdnictva potvrdené rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia (ďalej len „Sociálna poisťovňa“) č. 4903122210 z 20. apríla 2011 (ďalej len „rozhodnutie Sociálnej poisťovne“) o priznaní starobného dôchodku sťažovateľovi v sume 462,10 € mesačne.

Sťažovateľ v petite svojej sťažnosti namieta porušenie svojho základného práva základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe podľa čl. 39 ods. 1 ústavy rozsudkom najvyššieho súdu.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Majetok nadobudnutý v rozpore s právnym poriadkom ochranu nepožíva. Dedenie sa zaručuje.

Podľa čl. 39 ods. 1 ústavy občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa a skúmal, či nie sú dané dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, ktoré bránia jej prijatiu na ďalšie konanie.

Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti predbežne posúdil, či zo strany všeobecného súdu mohlo dôjsť k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprocených princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 50 ústavy.

V tejto súvislosti ústavný súd konštatuje, že zásada viazanosti ústavného súdu petitom sťažnosti neobmedzuje prieskumnú právomoc ústavného súdu k možnosti porušenia základných práv, resp. ústavnoprocených princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 50 ústavy, ako predpokladu možnosti porušenia základných práv hmotnoprávneho charakteru označených v petite sťažnosti.

Vzhľadom na obsah sťažnostnej argumentácie, v ktorej sťažovateľ najvyššiemu súdu vytýka nesprávne a podľa neho arbitrárne právne závery vyplývajúce z nesprávnej a ústavne nekonformnej aplikácie zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov účinného do 1. januára 2004 (ďalej len „zákon č. 100/1988 Zb.“), sa ústavný súd osobitne sústredil na posúdenie možnosti porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že obsahom základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) je umožniť každému reálny prístup k súdu, pričom tomuto právu zodpovedá povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť (napr. II. ÚS 88/01), ako aj konkrétne procesné garancie v súdnom konaní.

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmavania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00) a tiež by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Vychádzajúc z uvedených právnych názorov ústavný súd na účely posúdenia opodstatnenosti sťažnosti preskúmal namietaný rozsudok najvyššieho súdu.

Najvyšší súd sa v plnom rozsahu stotožnil so závermi krajského súdu, ktoré krajský súd v relevantnej časti odôvodnenia svojho rozsudku vymedzil takto:

„Spor je v posúdení, či navrhovateľovi mali byť hodnotená vo zvýhodnenej pracovnej kategórii aj doba, počas ktorej vykonával činnosť veliteľa lietadla ako samostatne

zárobkovo činná osoba od roku 1992 až do 31.12.1999, ako žiadal v žiadosti o priznanie starobného dôchodku. ...

Podľa § 14 ods. 5 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov ako sa doba zamestnania I. /II./ pracovnej kategórie za dobu pred 1.1.2000 započítava doba výkonu práce podľa opisu pracovnej činnosti uvedeného v príslušnom rezorte zoznamu a ďalšie doby za podmienok a v rozsahu ustanovených v predpisoch platných pred 1.6.1992, organizácie na tieto účely vedú príslušnú evidenciu. Orgány štátnej správy republík podľa § 17 ods. 2 zákona č. 100/1988 Zb. v znení zákona č. 306/1991 Zb. vydávali po dohode s Federálnym ministerstvom práce a sociálnych vecí a príslušným Ministerstvom práce sociálnych vecí republiky svojim výnosom rezortné zoznamy zamestnaní zaradených do I. II. pracovnej kategórie. Za ostatné ústredné orgány a organizácie republík vydávalo tieto zoznamy svojim výnosom príslušné Ministerstvo práce a sociálnych vecí republiky po dohode s Federálnym ministerstvom práce a sociálnych vecí.

Zo znenia zmienených zákonných ustanovení, podľa ktorých bolo potrebné dobu výkonu prác v kategórii AI u navrhovateľa posúdiť, vyplýva, že zaradiť do zvýhodnenej pracovnej kategórie a hodnotiť ako dobu zamestnania I. a II. pracovnej kategórie je možné len také zamestnanie, ktoré je menovite uvedené v rezortnom zozname, pričom rezortný zoznam sa uplatňuje len v oblasti pôsobnosti tohto orgánu, ktorý ho vydal alebo pre ktorý bol vydaný. Výkon zamestnania samostatne zárobkovo činnou osobou nie je možné zaradiť do takto zvýhodnenej pracovnej kategórie, preto ani výkon takejto činnosti nemôže byť hodnotený ako výkon prác kategórie AI. Z uvedeného je zrejmé, že odporkyňa nepochybila, keď dobu výkonu prác navrhovateľa ako samostatne zárobkovo činnou osoby hodnotila ako prácu, ktorá neodôvodňuje zvýhodnenie prác kategórie AI.“

Podľa sťažovateľa ním vykonávaná činnosť veliteľa lietadla na základe živnostenského oprávnenia (t. j. činnosť vykonávaná sťažovateľom ako samostatne zárobkovo činnou osobou) pre spoločnosti B., s. r. o., a A., a. s., v období rokov 1992 až 1999, a to na základe zmluvy o dodávke služieb, mala byť hodnotená ako doba zamestnania zaradeného v I. pracovnej kategórii na účely určenia jeho starobného dôchodku. Podľa sťažovateľa ním takto vykonávaná činnosť „plne zodpovedala zaradeniu do I. kategórie v

zmysle zákonných požiadaviek a obsahu rezortného zoznamu, ktorý bol vydaný Federálnym ministerstvom dopravy ČSSR výnosom č. 243000/1978-032“.

Sťažovateľ v priebehu posudzovaného súdneho konania, ako aj v sťažnosti argumentoval tým, že podmienkou pre hodnotenie tejto ním vykonávanej činnosti ako zamestnania zaradeného do I. pracovnej kategórie je, že táto činnosť podľa svojej obsahovej náplne zodpovedala opisu pracovnej činnosti zamestnania uvedeného v ním označenom rezortnom zozname. Podľa sťažovateľa kritériom hodnotenia ním vykonávanej činnosti ako zamestnania v I. pracovnej kategórii podľa označeného rezortného zoznamu nie je, aby bola vykonávaná v pracovnom pomere. Ďalej podľa sťažovateľa kritérium vykonávania tejto činnosti v pôsobnosti rezortu, ktorý vydal označený rezortný zoznam zamestnaní, je zachované v jeho prípade tým, že *„koncesia, na základe ktorej vykonával... samostatnú zárobkovú činnosť bola vydaná na základe súhlasu a za podmienok stanovených Federálnym ministerstvom dopravy Praha, neskôr Ministerstvom dopravy spojov a verejných prác slovenskej republiky Bratislava. Vydaním súhlasu, vystavením podmienok výkonu činnosti a teda aj samotnou koncesiou bol sťažovateľ priamo zaradený do rezortu Ministerstva, v rámci ktorého podliehal kontrolnej činnosti jeho odboru civilného letectva a taktiež Štátnej leteckej inšpekcie.“*. Sťažovateľ zároveň argumentoval, že je splnená aj podmienka v zmysle § 16 zákona č. 100/1988 Zb., a to že subjekty, pre ktoré túto činnosť vykonával, vznikli zo štátneho podniku S. a svojou letovou činnosťou patrili do pôsobnosti rezortu Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky.

Z týchto dôvodov sťažovateľ považoval závery najvyššieho súdu v napadnutom rozsudku (totožné so závermi Sociálnej poisťovne a krajského súdu) za arbitrárne.

Podľa § 274 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) účinného od 1. januára 2004 nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie sa priznávajú do 31. decembra 2023. Podľa odseku 2 citovaného ustanovenia suma starobného dôchodku, pomerného starobného dôchodku a invalidného dôchodku, na ktorý vznikne nárok podľa odseku 1, nesmie byť nižšia ako suma určená podľa predpisov účinných do 31. decembra

2003, a to vrátane úpravy dôchodku a zvýšenia dôchodkov prislúchajúcich podľa osobitného predpisu.

Zaraďovanie zamestnaní do pracovných kategórií upravoval zákon č. 100/1988 Zb., ktorý bol zrušený s účinnosťou od 1. januára 2004 zákonom č. 461/2003 Z. z.

Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 1. júna 1992 zamestnania sa na účely dôchodkového zabezpečenia zaraďujú podľa druhov vykonávaných prác do troch pracovných kategórií.

I. a II. pracovná kategória boli tzv. preferovanými pracovnými kategóriami, pretože so zaradením zamestnania do nich zákon spájal určité výhody (najmä nižší vek potrebný na nárok na starobný dôchodok, vyššiu základnú výmeru starobného a invalidného dôchodku, vyššie percentuálne zvýšenie za dobu zamestnania presahujúcu 25., resp. 20. rok zamestnania do vzniku nároku na starobný dôchodok).

Spôsob a podmienky zaraďovania zamestnaní do pracovných kategórií upravoval zákon č. 100/1988 Zb. v ustanoveniach § 17 a § 18, ktoré v znení účinnom do 30. mája 1992 citoval aj najvyšší súd v napadnutom rozsudku.

Podľa § 17 zákona č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 1. júna 1992 ústredné orgány štátnej správy republík, v ktorých odboroch pôsobnosti sa vykonávajú práce, ktoré odôvodňujú, aby zamestnania boli zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie, vydávajú po dohode s Federálnym ministerstvom práce a sociálnych vecí a príslušným ministerstvom práce a sociálnych vecí republiky svojimi výnosmi rezortné zoznamy zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie. Za ostatné ústredné orgány a organizácie republík, v ktorých odboroch pôsobnosti sa vykonávajú práce, ktoré odôvodňujú, aby zamestnania boli zaradené do I. a II. pracovnej kategórie, vydáva tieto zoznamy svojím výnosom príslušné ministerstvo práce a sociálnych vecí republiky po dohode s Federálnym ministerstvom práce a sociálnych vecí. Osobitné zákony ustanovia, ktoré zamestnania vykonávané v odboroch pôsobnosti ústredných orgánov štátnej správy, ostatných ústredných orgánov a organizácií federácie sa zaraďujú do I. a II. pracovnej kategórie.

Podľa § 18 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 30. mája 1992 ako doba zamestnania I. (II.) pracovnej kategórie sa započítava doba výkonu práce podľa opisu pracovnej činnosti zamestnania uvedeného v príslušnom rezortnom zozname zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie na účely dôchodkového zabezpečenia.

V dôsledku zmeny spoločensko-politických a ekonomických pomerov zákonom č. 235/1992 Zb. o zrušení pracovných kategórií a o niektorých ďalších zmenách v sociálnom zabezpečení účinným od 1. júna 1992, ktorým sa menil zákon č. 100/1988 Zb. (ďalej len „zákon č. 235/1992 Zb.“), bolo zaradovanie zamestnaní do pracovných kategórií zrušené počnúc od 1. januára 1993, t. j. s tým, že počnúc týmto dňom nebude možné zaradovať zamestnania do preferovaných pracovných kategórií.

Napriek uvedenému zákonodarca ďalšími zmenami zákona č. 100/1988 Zb. predlžoval možnosť zaradovania zamestnaní do pracovných kategórií, a to až do 31. decembra 1999.

Vzhľadom na to, že zákonom č. 235/1992 Zb. účinným od 1. júna 1992, ktorým sa menil zákon č. 100/1988 Zb., boli s účinnosťou od 1. júna 1992 zrušené ustanovenia § 17 a § 18 zákona č. 100/1988 Zb., zaradovanie zamestnaní podľa druhu vykonávaných prác do I. a II. pracovnej kategórií sa malo spravovať rezortnými zoznamami zamestnaní I. a II. kategórie vydanými pred 1. júnom 1992.

Podľa § 14 ods. 1 zákona č. 100/1988 Zb. v znení účinnom od 1. júna 1992 (v spojení so zmenami predlžujúcimi len lehotu na zaradovanie zamestnaní do pracovných kategórií) zamestnania sú na účely dôchodkového zabezpečenia zaradené do 31. decembra 1999 podľa druhu vykonávaných prác do troch pracovných kategórií. Zamestnania I. a II. pracovnej kategórie sú uvedené v rezortných zoznamoch zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie vydaných pred 1. júnom 1992; do III. pracovnej kategórie patria zamestnania, ktoré nie sú zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie.

Zákonem Národnej rady Slovenskej republiky č. 78/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov, bol do zákona č. 100/1988 Zb. doplnený § 16, podľa ktorého ako zamestnanie zaradené do I. (II.) pracovnej kategórie sa hodnotí do 31. decembra 1999 aj zamestnanie vykonávané v obchodných spoločnostiach, ktoré vznikli zo štátnych podnikov. Podmienkou takého hodnotenia zamestnania je, že štátny podnik používal rezortný zoznam zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie ministerstva alebo iného ústredného orgánu štátnej správy, do ktorého pôsobnosti patrilo.

História a dôvody vzniku zaraďovania zamestnaní do pracovných kategórií a dôvodnosť zrušenia takéhoto zaraďovania zamestnaní v podmienkach trhovej ekonomiky v spojení so zmenami v systéme dôchodkového zabezpečenia boli podrobne ozrejmene v dôvodovej správe k zákonu č. 235/1992 Zb. takto:

«V súčasnom systéme čs. dôchodového zabezpečení závisí nároky na dávky predovšetkým na dosahení stanoveného dôchodového veku, celkové dobe zamestnání, pracovní kategorii, do které bylo zaměstnání zařazeno, a na započitatelném výdělkú dosaženém v rozhodném období. Pracovní kategorie představují specifickou podmínku, jejímž prostřednictvím preferoval stát v důchodových nárocích ty občany, kteří vykonávali v průběhu života po stanovenou dobu rizikové práce (práce, při nichž docházelo k častým škodám na zdraví) nebo práce „společensky významné“. Důchodová preference přitom náleží za výkon zaměstnání zařazených do I. a II. pracovní kategorie s tím, že spočívá ve snížení věkové hranice pro odchod do důchodu (I. pracovní kategorie) a ve výhodnějším výpočtu důchodu (I. i II. pracovní kategorie). Pro příslušníky ozbrojených sil z povolání bylo obdobně zavedeno zařazení jejich zaměstnání do I. a II. kategorie funkcí se stejnými preferencemi. Při výkonu zaměstnání zařazených do III. pracovní kategorie důchodová preference nenáleží.

Systém pracovních kategorií postupně vznikalo v letech 1927-1933 v SSSR za podmínek, kdy stát neměl dostatek prostředků na přiměřené důchody pro všechny občany a vybral proto některé skupiny pracujících, kterým přiznal vyšší důchodové nároky než jiným občanům. V padesátých letech došlo k převzetí tohoto systému i do československého sociálního zabezpečení. Všechny podniky, v nichž byly tyto preference uplatňovány, byly státní a podřízené konkrétnímu odvětvovému ministerstvu (jinému ústřednímu orgánu),

jehož prostřednictvím jim byly přidělovány (rozepisovány) všechny potřebné zdroje k činnosti, včetně mzdových prostředků a prostředků na podnikové sociální účely. Touto cestou administrativní podřízenosti hospodářských subjektů byl organizačně zabezpečován i systém preferovaných pracovních kategorií. Jeho základem po této stránce jsou resortní seznamy zaměstnání zařazených do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení, které vydávaly svými výnosy příslušné ústřední orgány... Uvedené seznamy platily jen pro podřízené organizace a z nich vyplýval konkrétní individuální nárok občana na důchodovou preferenci. Protože stát ve značné míře předurčoval technické, technologické i hygienické podmínky výkonu práce, úroveň bezpečnosti práce a s tím související zdravotní důsledky, „poskytoval“ z celospolečenských zdrojů i kompenzace za vznikající, popř. očekávané újmy na zdraví. Možnosti podniků ovlivnit zásadním způsobem uvedené faktory a úroveň ochrany zdraví při práci byly omezené, a proto jim systém preferovaných pracovních kategorií vyhovoval. Umožňoval ponechávat bez větších protestů pracovníků i odborů v chodu zastaralá, zdraví škodlivá nebo nebezpečná strojní zařízení, technologické procesy nebo provozy a přenášel část „rizikových příplatků“ za práce v riziku na stát, resp. na všechny daňové poplatníky. Současně odkládal platbu za vzniklé nebo pravděpodobné újmy plynoucí z dlouhodobého výkonu rizikových prací do vzdálenějšího období pobírání důchodu.

V současné době je v souladu s programovým prohlášením vlády připravována a postupně realizována nová koncepce sociálního pojištění odpovídající potřebám a možnostem zabezpečení občanů v tržní ekonomice. Tato koncepce počítá s jednotnou základní soustavou povinného sociálního pojištění pro všechny občany s jasnými pravidly financování a s nároky přímo odvozenými od placených příspěvků. Nepůjde o státní, nýbrž o státem garantované veřejnoprávní pojištění, v němž se nebudou uplatňovat administrativní zásahy, popř. preference, narušující rovnost pojištěnců. Systém preferovaných pracovních kategorií, který je součástí dnešního čs. státního sociálního zabezpečení financovaného ze státního rozpočtu, nelze v nové pojišťovací soustavě a v tržních podmínkách ekonomiky zachovat. Důvody jsou jednak koncepční (systémové), jednak spočívají v samotné podstatě ekonomické transformace.

V tržní ekonomice neexistuje administrativní podřízenost hospodářských subjektů vládním orgánům a i v ČSFR v procesu transformace tato podřízenost postupně zaniká. Nelze proto do tržní ekonomiky převést ani systém preferovaných pracovních kategorií,

který je na této administrativní podřízenosti založen. V tržní ekonomice podstatu problému pracovních kategorií, t. j. omezování rizikových prací popř. úplatu za jejich výkon, a ochranu zdraví pracovníků, řeší sami zaměstnavatelé v souladu se zákonnými předpisy... Takto nezávislé hospodářské subjekty již v ČSFR v současné době vznikají a při pokračování procesu privatizace se jejich počet bude již v roce 1992 výrazně zvyšovat. Pro ně systém preferovaných pracovních kategorií neplatí již dnes, v řadě případů je důsledkem změny vlastnictví a tedy i formy řízení podniku.

Pracovní kategorie jsou z koncepčního hlediska pro novou soustavu sociálního pojištění nepřijatelné i z dalších důvodů. Pro část zabezpečených osob zajišťují vyšší nároky, na nichž se zaměstnavatelé, u nichž se rizikové práce vykonávají, ani pracovníci, kteří tyto práce konají, přímo ve zvýšené míře finančně nepodílejí.»

Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom napadnutého rozsudku najvyššieho súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu a vzhľadom na citovanú zákonnú úpravu a historické súvislosti jej vzniku a zmien sťažnostnú argumentáciu sťažovateľa nevyhodnotil ako spôsobilú spochybnit' ústavnú udržateľnosť záverov najvyššieho súdu. Ústavný súd nezistil, že by posudzovaný rozsudok najvyššieho súdu bol svojvoľný alebo v zjavnom vzájomnom rozpore, či urobený v zrejmom omyle a v nesúlade s platnou právnou úpravou, či nedostatočne odôvodnený, ako to tvrdil sťažovateľ. Ústavný súd preto nezistil možnosť porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Ústavný súd považuje za potrebné zdôrazniť, že rezortné zoznamy, ktorými sa spravovalo zarad'ovanie zamestnaní do pracovných kategórií až do 1. januára 2000, boli vydané ústrednými orgánmi štátnej správy v období do 1. januára 1992 pre zamestnania v odboroch ich pôsobnosti, a to na základe splnomocňujúcich ustanovení § 17 zákona č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 1. júna 1992. V odboroch pôsobnosti ústredných orgánov štátnej správy sa nachádzali len pracovné činnosti vykonávané v pracovnom a obdobnom pomere pre zamestnávateľov v priamej riadiacej pôsobnosti štátu (t. j. išlo o podniky, ktoré boli štátne a podriadené konkrétnemu odvetvovému ministerstvu alebo inému ústrednému orgánu štátnej správy).

Pojmovo je vylúčené, aby sa tieto rezortné zoznamy vzťahovali na činnosti vykonávané samostatne zárobkovo činnými osobami, pretože vyplývajú už z charakteru samostatnej zárobkovej činnosti, ktorej pojmovým znakom je samostatnosť, táto nemohla byť vykonávaná v riadiacej pôsobnosti ústredných orgánov štátnej správy, a to nezávisle od toho, pre aký subjekt vykonáva takáto osoba svoju činnosť (napr. poskytovaním služieb ako v posudzovanom prípade).

V tomto smere nie je možné zamieňať získanie príslušných stanovísk od orgánov štátnej správy ako podmienky nadobudnutia oprávnenia na vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti, resp. kontrolnú právomoc a odborný dohľad nad vykonávaním takejto činnosti zo strany štátnych orgánov s vykonávaním samostatnej zárobkovej činnosti v odbore pôsobnosti ústredného orgánu štátnej správy.

Vo vzťahu k sťažovateľom namietanému nedostatočnému odôvodneniu napadnutého rozsudku najvyššieho súdu ústavný súd zdôrazňuje, že odôvodnenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu napriek tomu, že sa podrobnejšie nevenuje otázke výkladu pojmu zamestnanie v intenciách zákona č. 100/1988 Zb. (§ 8 ods. 1), neopomína vysporiadanie sa s otázkami podstatnými pre posúdenie veci. Opomenutie tohto výkladu preto nie je možné hodnotiť ako taký nedostatok odôvodnenia, ktorého intenzita by mohla mať ústavnoprávny rozmer a mohla zakladať možnosť porušenia čl. 46 ods. 1 ústavy.

Pokiaľ ide o možnosť porušenia ostaných základných práv, resp. ústavnoprocených princípov vyjadrených v ostatných odsekoch čl. 46 a v čl. 47 až čl. 50 ústavy, sťažovateľ ich v sťažnostnej argumentácii nenamietal a možnosť ich porušenia nezistil ani ústavný súd.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že označený rozsudok najvyššieho súdu, ako aj dôvody uvádzané sťažovateľom v sťažnosti neobsahujú také skutočnosti, ktoré by svedčili o porušení ústavnoprocených princípov podľa čl. 46 až čl. 50 ústavy, a teda ani základných práv sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 39 ods. 1 ústavy.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd odmietol sťažnosť z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Vzhľadom na to, že sťažnosť bola odmietnutá ako celok, ústavný súd sa jednotlivými nárokmi sťažovateľa uplatňovanými v sťažnosti už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. novembra 2014